

60. ročník Fyzikálnej olympiády
v školskom roku 2018/2019
kategória D – krajské kolo
Texty úloh

1. Tutajozás

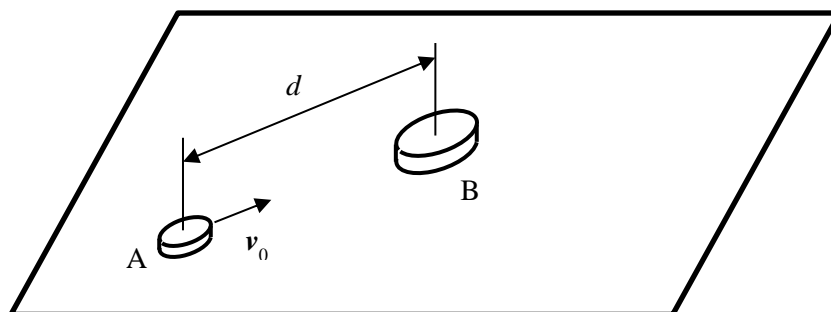
A fiúk tutajon kirándultak a folyón. Az indulási ponton tutajra szálltak, és hagyták magukat sodorni a folyóval. Az első megállóig $s = 4,0$ km-t tettek meg, és az út $t_1 = 1,0$ óráig tartott. Ekkor vette észre az egyik fiú, hogy az indulási ponton felejtette a hátizsákját. Kölsönzött egy motorcsónakot, és visszatért a hátizsákjáért, majd a motorcsónakkal azonnal visszaindult a barátaihoz. Az egész motorcsónakos kaland $t_2 = 32$ percig tartott.

- Mekkora t_3 ideig tartott a motorcsónakkal az út a folyó sodrásával szemben?
- Határozzák meg a folyó vizének v (és ezzel a tutaj) sebességét a folyó partjához viszonyítva, valamint a motorcsónak v_t sebességét a folyó vizéhez viszonyítva!

Tételezzék fel, hogy a folyó v sebessége az egész s hosszúságú szakaszon állandó volt! Állandó volt szintén a motorcsónak folyóhoz viszonyított v_t sebessége is!

2. ütközés

Az asztallapon két lapos korong található, A és B. Tömegük $m_A = 30$ g és $m_B = 90$ g, sugaruk $r_A = 15$ mm és $r_B = 25$ mm. A korongok kezdetben nyugalomban vannak, a középpontjaik közti távolság $d = 40$ cm (lásd a D-1 ábrát).

D-1 ábra

- Mekkora v_0 kezdeti sebességgel kell ellökni az A korongot, hogy a B koronggal tökéletesen rugalmasan és centrálisan ütközve visszatérjen az eredeti helyére?
- Mekkora d_B távolságra kerül a B korong az eredeti helyétől az ütközés következtében?

A nehézségi gyorsulás $g = 9,8$ m $\cdot$ s⁻², a korongok és az asztal felülete közt fellépő súrlódási együttható $f = 0,25$!

3. A pázsit öntözése

A kertész egy $D = 80$ mm belső átmérőjű locsolótömlőt használ a vízszintes pázsit locsolásához. A tömlő végén levő locsolófej nyílásának átmérője $d = 15$ mm. A kertész a locsolófej nyílását $h = 120$ cm magasságban tartja a pázsit síkja felett.

- Ha a kertész a locsolófej nyílását függőlegesen felfelé irányítja, a vízszögár $H = 10$ m magasra spriccel a pázsit síkja felé. Mekkora a víz Q_V térfogatárama a tömlőben?
- A kertész ezután vízszintes irányban tartja a locsolófejet, így öntözi a pázsitot. Mekkora a levegőben levő vízszögár M tömege?
- Határozzák meg a pázsiton fekvő tömlőrészben lévő víz p nyomását!

A víz sűrűsége $\rho = 1\,000$ kg $\cdot$ m⁻³, a nehézségi gyorsulás $g = 9,81$ m $\cdot$ s⁻², a légnyomás értéke $p_a = 101$ kPa.

4. Vízszintes hajítás a Holdon

A Hold felszínére gyakran csapódtak be meteoritok, a Földről is jól látható krátereket hagyva maguk után. Némely kráter átmérője több tíz kilométer is lehet, a kráter mélysége pedig elérhet néhány kilométert is. A meteor becsapódásakor kőzettörmelék repül minden irányba.

- Mekkora az a legkisebb v_1 sebesség, amellyel a meteor becsapódási helyéről vízszintes irányban kirepülő kőzettörmelék visszatér a kilökődése helyére? Milyen alakú a kőzettörmelék pályája ebben az esetben?
- Mekkora az a legkisebb v_2 sebesség, amellyel a meteor becsapódási helyéről vízszintes irányban kirepülő kőzettörmelék már nem zuhan a Holdra? Milyen alakú a kőzettörmelék pályája ebben az esetben?
- Mekkora h magasságba emelkedik a kőzettörmelék a Hold felszíne felé, ha függőlegesen felfelé lökődik ki v_1 sebességgel?

A feladatot oldják meg általánosan, majd a következő értékekre: a gravitációs állandó $G = 6,67 \times 10^{-11}$ N $\cdot$ m² $\cdot$ kg⁻², a Hold tömege $M = 7,5 \times 10^{22}$ kg, a Hold sugara $R = 1,76 \times 10^6$ m. Tételezzék fel, hogy a Hold egy tökéletesen homogén gömb!